

“בולונד ליוקבול, בולונד סלפוי” בהונגרית – מחור משוגע, נושבת רוח משוגעת

דבר העורך

“הפסגה, לוחות כחולים”, הונג-קונג – הצעה רעיונית של זהה חדיד לתחרות סטודנטים שחשפה אותה לראשונה ב-1982

The Peak, Blue Slabs, Hong Kong. Zaha Hadid's competition entry already distinguished her as a student in 1982.

ישובים בירכתי הסירה. שמש חורפית ממעל. למטה – מים שקטים של לפני הסערה. רוח קלילה מצננת את החשש, שום כלום לא יכול לקרות ככה סתם. הרי יש גשר מעל כל מים סוערים, אמר פול סיימון, וארט עם הגרפונקל בגרון אמר, שכלום כבר לא מזיז לו, ושייחנקו עם הביקורות הפלצניות שלהם. ברקע ליאונרד כהן שר את “בכל דבר יש סדק, משם נכנס האור”. את השיר הבא לוקח אריק איינשטיין עם “אני ואתה נשנה את העולם”, ואני נזכר ב”מה שבא לי לראות” – אותך, קוראי היקר.

לידי יושבים ארד, שותפתו שרון, והמון המון מחשבות על מה שהיה פעם המקצוע העתיק והיפה בעולם. בצד השני מתנדנדים ברוח הגבית – ברוך ואוסולדו חבריי משכבר הימים, וביניהם – אלפי המנויים של אדריכלות ישראלית שלכל אחד מהם מחשבות, צרכים ושיאיות להיות זהה, קולהאס, או אפילו עדה.

מדובר כמובן בתחרות המכעיסה לתכנון הספרייה הלאומית בירושלים, שהצליחה להגדיש את הסאה, ולהותיר את כל “ברירות המזמין” המעצבנות כמשהו לחלום עליו. המיזם שאורגן על ידי קרן יד הנדיב מציע לאדריכלים להתחרות בשלב ראשון נגד עצמם, ולמתי המעט שיגיעו לשלב השני – הזדמנות להתחרות אל מול שמונה מוזמנים – ארבעה מישראל, ארבעה מחו”ל – אחד טרם החליט.

תחרויות אדריכלית כבר נכתב כאן, הן ה”כוכב נולד” שלנו. באמצעותן אנחנו זוכים לגלות ולחשוף כוחות צעירים וחסרי שם (בדרך כלל), שכאשר הם זוכים, אותה “צמה” הולכת איתם לאורך כל הדרך. אני בטוח שכולם יודעים מיהו משה ספדיה, אבל לא בטוח שכולם זוכרים שהוא נהיה ספדיה בעקבות תחרות פתוחה, שהביאה לו, ולנו את הביטאט. מי לא שמע על מרכז פומפידו שחשף את ריצ'רד רוג'רס ורנצו פיאנו; על התחרות לתכנון בית האופרה בקרדיף שהביאה לזאהא חדיד שם עולמי; התחרות הפתוחה לתכנון עיריית בת ים, וכמובן – מוזיאון השואה בברלין, שחשף בן לילה את דניאל ליבסקינד, מוזיקאי ואדריכל חסר ניסיון, שהצליח לבלבל עם המבנה המתוזז שלו את כל העולם. פחות מכירים את התחרות שיזם סטאלין לתכנון “ארמון הסובייטים” על הריסותיה של קתדרלת “הצלב המושיע”; הבית הלבן שחשף בשנת 1791 את האדריכל האירי ג'יימס הובאן; וארמון ווסטמינסטר שחשף במאה ה-13 את מתכננו צ'ארלס בארי.

קראתי את תנאי התחרות, נשמתי עמוק, עצמתי את העיניים, נתתי לזמן לסחוף אותי אל השמיים, מתוך ידיעה שאם אפול, יתפסו אותי הכוכבים, החדשים. כל אלה שעבורם אנחנו טורחים בערב שבת, ולכבודם אנחנו עושים חול לבמה. בשבילם, ובשביל כבוד המקצוע הסכמתי לצאת מתוך דפי העיתון, ולנסות לפשר בין גורמי המחאה שהתרגשה על התחרות, לבין מצדדי התחרות שמשחקים לידיהם של בעלי המאה, המתמרנים את בעלי הדעה, ועושים בהם קרדום לחפור בו, והרי על כך כל המהומה, שלא קמה על לא מאומה.

עצומה שקראה להחרמת התחרות בתנאים הנוכחיים, הביאה תוך שלושה ימים לכשבע מאות חתימות של אדריכלים, שהבינו די מהר, שהתחרות הזאת היא בעצם סימן דרך לכל אלה שתבואנה אחריה. הקרב על הבית תקראו לזה, אבל מדובר בעצם בהרבה בתים, שימשיכו או לא לבטא את פרצופנו המשפיל מבט לנוכח כל מנהלי הפרויקטים, קרנות שהכסף עולה להם לראש, וסתם מקבלי החלטות שפורעים בשכרנו, בלי לדעת ששכרם, בעצם, ייצא בהפסדם, אם וכאשר האדריכלות תפשוט סופית את רגלה. הגיע הזמן שגם בישראל תתנהלנה תחרויות אנונימיות ופתוחות לכל, בלי הבדלי תואר, דת וגיל. בכל דבר יש סדק שממנו נכנס האור. או בעברית – מעז ייצא מתוק.

מקרא:

ארד שרון ושרון גור זאב – יוזמי העצומה
ברוך ברוך – יו”ר עמותת האדריכלים שהבין שצריך לפעול
אוסולדו סתיו – יו”ר ועדת התחרויות שהשתדל למעננו, אבל לא הצליח לו
הקורא – את/אתה
הכותב – עמי רן